

Verlag van het ingevolge artikel 5, sub d., j 2 Archiefbesluit 1995, gevoerde driehoeksoverleg tussen de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Justitie, minister van Financiën, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Nationaal Archief met betrekking tot de selectielijst, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995, van archiefbescheiden van bovengenoemde zorgdragers op het beleidsterrein Friese Taal voor de periode vanaf 1945.

Den Haag, 11 december 2006
drs. L.A. Ouwerkerk

Inleiding

De voorliggende ontwerp-selectielijst is een selectielijst als bedoeld in artikel 2, lid 1 van het Archiefbesluit 1995 (Stb.1995/671). De lijst heeft de vorm van een Basisselectiedocument (BSD). Een BSD bestaat voor het grootste deel uit een lijst van handelingen. In een BSD wordt op grond van een aantal selectiecriteria aan elke handeling een waardering gegeven, die neerkomt op een selectiebeslissing met betrekking tot de bescheiden die de neerslag van de handeling vormen (B = te bewaren; V = te vernietigen).

Het BSD fungeert als nieuw selectie-instrument voor de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Justitie, minister van Financiën, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport op het beleidsterrein Friese Taal voor de periode vanaf 1945.

Er zijn geen bestaande selectielijsten die dienen te worden ingetrokken.

Reikwijdte van dit BSD

Dit BSD wordt thans ter vaststelling aangeboden voor de volgende actoren:

Actoren onder de zorg van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties:

- minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Commissie Friese Taal
- Consultatief orgaan Friese Taal
- ambtelijke coördinatiegroep Bestuursafpraak Friese taal en cultuur
- orgaan belast met de monitoring van genomen maatregelen en bereikte vooruitgang met betrekking tot het onderwijs in de Friese Taal

Actor onder de zorg van de minister van Buitenlandse Zaken:

- minister van Buitenlandse Zaken

Actor onder de zorg van de minister van Financiën

- minister van Financiën

Actoren onder de zorg van de minister van Justitie:

- minister van Justitie
- Commissie betreffende het gebruik van de Friese taal op het gebied van het rechtsverkeer (Commissie Kingma Boltjes)

Actoren onder de zorg van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

- minister belast met Onderwijs en Wetenschap:
  - minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen (1945-1965)
  - minister van Onderwijs en Wetenschappen (1965-1994)
  - minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (1994-2003)
  - minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (vanaf 2003)
- minister belast met Cultuur:
  - minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen (1945-1965)
  - minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (1994-2003)
  - minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (vanaf 2003)
- Commissie Wesseling

- Projectgroep invoering Fries als verplicht vak op de scholen voor gewoon lager onderwijs in de provincie Friesland;
- Commissie Fries in het buitengewoon onderwijs;
- Commissie Fries in het voortgezet onderwijs;
- Coördinator ten behoeve van de invoering van het vak Fries in de eerste fase van het voortgezet onderwijs

Actoren onder de zorg van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

- minister belast met Cultuur:
  - minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (1965 – 1982)
  - minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (1982 – 1994)
- minister belast met Welzijn:
  - minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (vanaf 1994)
- Commissie Friese-taalpolitiek (Van Ommen)

Totstandkoming BSD

Het BSD is gebaseerd op het institutioneel onderzoek dat bij de zorgdragers door drs. H.R. Jordaan werd verricht in de periode 2003-2004. Dit institutioneel onderzoek resulteerde in het PIVOT-rapport nr. 139, *Het beleidsterrein Friese Taal* (Den Haag 2004). Aan het rapport zijn bijdragen geleverd door de volgende materiedeskundigen: drs. A. de Groot, dr. P. Hemminga, G. Jellema, dr. A. Riemersma en mr. B. van der Velden.

Het concept-BSD voor de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Justitie, de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport kwam tot stand in de periode juli 2005 - augustus 2006 en is sindsdien, n.a.v. het besprokene tijdens het driehoeksoverleg, aangepast en aangevuld.

Driehoeksoverleg

De inhoud van het BSD, alsmede de voorgestelde waarderingen zijn beoordeeld door:

namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties:

als beleidsdeskundige:

-drs. A.S. van der Goot, senior beleidsmedewerker, DGKB / Directie Grotestedenbeleid en interbestuurlijke betrekkingen, afdeling Binnenlands Bestuur en Europa

-P. Sasse van Ysselt, senior juridisch specialist, afdeling Constitutioneel Beleid van de Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving

als deskundige archiefbeheer:

J. Langezaal, archiefmedewerker, afdeling Document Management van de Directie Communicatie en Informatie

Het ministerie van Binnenlandse Zaken leverde als primaire zorgdrager tevens de deskundigheid op archief- en beleidgebied namens de secundaire zorgdragers.

Het driehoeksoverleg over de concept-selectielijst vond mondeling plaats op 11 oktober 2006 bij het Nationaal Archief. Na afloop van het overleg is telefonisch overlegd en per email gecorrespondeerd. De betrokken zorgdragers werden vertegenwoordigd door drs. W.A. Fijnheer van het Project Wegwerken Archiefachterstanden (PWAA). Hij heeft bij de totstandkoming van het BSD met verschillende beleids- en archiefdeskundigen overleg gevoerd. Drs. A. Dellebeke en drs. L.A. Ouwerkerk traden op als vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris.

Aan het driehoeksoverleg werd door de volgende personen deelgenomen:

als vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris:

-drs. A. Dellebeke, medewerkster Selectie en Acquisitie, Nationaal Archief

-drs. L.A. Ouwerkerk, medewerker Selectie en Acquisitie, Nationaal Archief

als vertegenwoordiger van de zorgdragers:

- drs. W.A. Fijnheer, BSD medewerker PWAA

Tijdens het driehoeksoverleg is de volgende procedure gevolgd:

Historisch-Maatschappelijke Analyse:

De materiedeskundige heeft op verzoek van de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris medewerking verleend aan het uitvoeren van een Historisch Maatschappelijke Analyse (HMA). Deze HMA is uitgevoerd door middel van een interview met prof. dr. G.J. de Haan gehouden op 27 september te Groningen door drs. L.A. Ouwerkerk. Voorafgaand aan het onderzoek is de heer De Haan de context van het beleidsterrein zoals beschreven in het RIO *Het beleidsterrein Friese Taal* (Den Haag 2004) toegezonden. Op 4 oktober heeft de heer De Haan per email zijn goedkeuring aan het verslag gegeven. De uitkomst van genoemde analyse heeft tot veranderingen geleid in de voorgestelde waarderingen. In het onderstaande inhoudelijke verslag is aangegeven welke overwegingen een rol hebben gespeeld bij het al dan niet aanpassen van het BSD aan de in HMA gemaakte opmerkingen. De HMA is als bijlage bijgesloten bij het verslag driehoeksoverleg.

Belangen ex artikel 2, sub b en c Archiefbesluit 1995

Tijdens het opstellen van het BSD en tijdens het gevoerde driehoeksoverleg is rekening gehouden met de in artikel 2, sub c van het Archiefbesluit 1995 genoemde waarde van de archiefbescheiden als bestanddeel van het cultureel erfgoed en het onder sub d. van hetzelfde besluit genoemde belang van de in de archiefbescheiden voorkomende gegevens voor overheidsorganen, voor recht- of bewijszoekenden en voor historisch onderzoek. Als uitgangspunt van het overleg gold de door de rijksarchiefdienst gehanteerde selectiedoelstelling, die inhoudt dat de belangrijkste bronnen van de Nederlandse samenleving en cultuur veilig worden gesteld voor blijvende bewaring. Met het te bewaren materiaal moet het mogelijk zijn om een reconstructie te maken van de hoofdlijnen van het handelen van de rijksoverheid ten opzichte van haar omgeving, maar ook van de belangrijkste historisch-maatschappelijke gebeurtenissen en ontwikkelingen, voor zo ver deze zijn te reconstrueren uit overheidsarchieven.

Om op basis van deze selectiedoelstelling tot een waardering van de handelingen te komen, worden zes selectiecriteria toegepast:

Selectiecriteria	
<i>Handelingen die gewaardeerd worden met B(ewaren)</i>	
Algemeen selectie criterium	Toelichting
1. <i>Handelingen die betrekking hebben op voorbereiding en bepaling van beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan agendavorming, het analyseren van informatie, het formuleren van adviezen met het oog op toekomstig beleid, het ontwerpen van beleid of het plannen van dat beleid, alsmede het nemen van beslissingen over de inhoud van beleid en terugkoppeling van beleid. Dit omvat het kiezen en specificeren van de doeleinden en de instrumenten.
2. <i>Handelingen die betrekking hebben op evaluatie van beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan het beschrijven en beoordelen van de inhoud, het proces of de effecten van beleid. Hieruit worden niet per se consequenties getrokken zoals bij terugkoppeling van beleid.
3. <i>Handelingen die betrekking hebben op verantwoording van beleid op hoofdlijnen aan andere actoren</i>	Hieronder valt tevens het uitbrengen van verslag over beleid op hoofdlijnen aan andere actoren of ter publicatie.
4. <i>Handelingen die betrekking hebben op (her)inrichting van organisaties</i>	Hieronder wordt verstaan het instellen, wijzigen of opheffen van organen, organisaties of onderdelen daarvan.

Selectiecriteria	
<i>belast met beleid op hoofdlijnen</i>	
5. <i>Handelingen die bepalend zijn voor de wijze waarop beleidsuitvoering op hoofdlijnen plaatsvindt</i>	Onder beleidsuitvoering wordt verstaan het toepassen van instrumenten om de gekozen doeleinden te bereiken.
6. <i>Handelingen die betrekking hebben op beleidsuitvoering op hoofdlijnen en direct zijn gerelateerd aan of direct voortvloeien uit voor het Koninkrijk der Nederlanden bijzondere tijdsomstandigheden en incidenten</i>	Bijvoorbeeld in het geval de ministeriële verantwoordelijkheid is opgeheven en/of wanneer er sprake is van oorlogstoestand, staat van beleg of toepassing van noodwetgeving.

Belangen van de archiefbescheiden voor de overheidsorganen en de recht- en bewijszoekende burger

Bij de handelingen die zijn gewaardeerd voor vernietiging op termijn, is de termijn vastgesteld met het oog op het belang van de archiefbescheiden voor overheidsorganen en voor de recht- en bewijszoekende burger. De beoordeling en vaststelling van de maximale termijnen zijn geschied door de deskundigen van [naam zorgdrager(s)]. De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris heeft zich ervan vergewist dat zij gezien hun inbreng en functie inderdaad kunnen gelden als deskundigen.

Belangen van de te bewaren archiefbescheiden voor het historisch onderzoek

In het driehoeksoverleg heeft de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris primair de belangen van het historisch onderzoek behartigd. Daarnaast hebben ook de overige deelnemers hun gedachten laten gaan over de vraag op welke wijze het belang van de bescheiden voor later historisch onderzoek in de selectielijst tot uiting zou moeten worden gebracht. Door de deelnemers aan het driehoeksoverleg is ook de mening gevraagd van prof. dr. G.J. de Haan, materiedeskundige op het gebied van Friese Taal.

Ingevolge artikel 5, onder e, van het Archiefbesluit 1995 kan neerslag van bepaalde, als te vernietigen gewaardeerde handelingen betreffende personen en/of gebeurtenissen van bijzonder cultureel of maatschappelijk belang, van vernietiging worden uitgezonderd.

Opmerkingen naar aanleiding van de Historisch-Maatschappelijke Analyse (HMA)

Uit het HMA komt duidelijk naar voren dat de inleidende hoofdstukken van het RIO een goed beeld vormen van het beleid van de rijksoverheid ten opzichte van de Friese taal. De opeenvolgende commissies en bestuursafspraken worden zowel in het RIO als in onderliggend BSD genoemd. Vooral de commissies die als actoren in het BSD worden genoemd zijn van belang geweest voor het beleid van de rijksoverheid. Neerslag van deze commissies is te vinden bij de handelingen 33, 34, 36, 39, 40, 41, 44, 47, 7181, 82, 85, 99, 100, 102, 122, 123 en 124.

Verder noemt de materiedeskundige de zogenaamde 'Spithorst-affaire' van belang. Mede naar aanleiding van deze affaire is de Algemene Wet Bestuursrecht aangepast ten aanzien van het gebruik van de Friese taal. In de handelingen 87, 88 en 89 zou over dit onderwerp neerslag te vinden moeten zijn.

Tenslotte zegt de heer De Haan dat met name in het onderwijs de wettelijke mogelijkheden voor het gebruik van de Friese taal zeer uitgebreid zijn. Hij vraagt zich echter af in hoeverre hier in de praktijk gebruik van gemaakt wordt. Uit handeling 114 zou ondermeer de kwaliteit van het onderwijs in het Fries gereconstrueerd kunnen worden.

Uit de HMA kwam ook duidelijk naar voren dat de provincie Friesland een zeer belangrijke rol heeft gespeeld op het beleidsterrein. Veel veranderingen werden in feite geïnitieerd en afgedwongen door de provincie.

Voor zover er handelingen naar aanleiding van de HMA is aangepast wordt dat verantwoord in het inhoudelijk verslag. Voor de overige handelingen gaf de HMA geen aanleiding tot het aanpassen van de handelingen.

Inhoudelijk verslag

Algemeen

Naar aanleiding van het overleg heeft de vertegenwoordiger van PWAA de lay-out en redactie van het BSD aangepast. Tevens is duidelijker het zorgdragerschap voor het archief van de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk omschreven.

Actorenoverzicht

De Commissie Friese-Taalpolitiek (Commissie Van Ommen) is door de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk ingesteld. De Commissie dient derhalve onder zorgdragerschap van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport geplaatst te worden.

De Commissie Friese Taal is door de minister van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ingesteld. Uit navraag blijkt dat de commissie onder zorgdragerschap van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties valt en niet onder de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Het orgaan belast met de monitoring van genomen maatregelen en bereikte vooruitgang met betrekking tot het onderwijs in de Friese Taal valt onder zorgdragerschap van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris vraagt zich af of dit de officiële naam van de actor is. Navraag bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gaf hier geen uitsluitsel over.

Tijdens het driehoeksoverleg is gebleken dat uit handeling 95 van de minister van Justitie volgt dat een nieuwe actor onder de zorg van de minister van Justitie dient te worden toegevoegd, namelijk de Commissie van deskundigen die de mogelijkheden onderzoekt en adviseert inzake het gebruik van de Friese taal in authentieke akten. Voor deze actor is een nieuwe handeling 124 geformuleerd. Zie voor verdere uitleg hieronder.

Handelingen

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

15. *Het leiden van periodiek overleg inzake de uitvoering van activiteiten in het kader van de Bestuursafspraken Friese taal en cultuur 1989*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris vraagt zich af of de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het secretariaat van het periodiek overleg voert. Uit navraag bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bleek dat dit niet het geval was. Per deel terrein is een minister verantwoordelijk. Pas als een overleg vastloopt neemt de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het voortouw. Daarom is na onderling overleg besloten de handeling te wijzigen in:

Het voeren van periodiek overleg inzake de uitvoering van activiteiten in het kader van de Bestuursafspraken Friese taal en cultuur 1989

Aangezien de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap verantwoordelijk is voor taal en cultuur stelt de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris voor de waardering van de handeling van deze actor te wijzigen van V 5 jaar in B 3

Als extra aanwijzing voor de selecteur stelt de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris voor om bij de algemene Europese handelingen 20 t/m 24 de volgende opmerking op te nemen:

- dit betreft de verslagen die de Nederlandse delegatie opstelt, en niet de vergaderverslagen. De vergaderverslagen vallen onder de archiefzorg van de Europese Unie.

De vertegenwoordiger van PWAA is akkoord

84. *Het benoemen van de voorzitter, eerste en tweede secretaris en (adviserende) leden van de Commissie Friese taal*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om deze handeling voor de actoren minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie te veralgemeniseren om ook benoemingen van de andere commissies te ondervangen. De nieuwe handeling 84 wordt:

Het benoemen van de voorzitter, secretaris en (adviserende) leden van commissies op het beleidsterrein Friese Taal

Tevens dient de periode verruimd te worden naar: 1952-

De vertegenwoordiger van PWAA is akkoord

88. *Het evalueren van de resultaten van de wijziging van de Algemene wet Bestuursrecht (Stb. 1995, 302) inzake het gebruik van de Friese taal in het bestuurlijk verkeer*

Uit de HMA blijkt de zogenaamde 'affaire Spithorst' heeft geleid tot een wijziging van de AWB. De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor alle neerslag van deze handeling te waarderen op B 3 in plaats van alleen het rapport en verslag. De vertegenwoordiger van PWAA is akkoord.

89. *Het (zonodig) voeren van overleg inzake te nemen maatregelen om de beoogde doelstellingen van de wijziging van de AWB met betrekking tot het gebruik van de Friese taal in het bestuurlijk verkeer te bereiken*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om op grond wat in de HMA naar voren kwam inzake de 'affaire Spithorst' de waardering op B 5 te bepalen in plaats van V 5 jaar. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord.

104. *Het toestaan van het onderwijs in de Friese taal in andere gebieden dan waar die taal traditioneel wordt gebruikt indien het aantal daar wonende gebruikers van die taal dit rechtvaardigt*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris vraagt zich af of de neerslag van deze handeling van belang is voor het handelen op hoofdlijnen van beide actoren op het beleidsterrein. Uit navraag op beide ministeries blijkt dat scholen vrij zijn in het toestaan en dat de neerslag niet uit regelgeving bestaat. De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om de waardering voor de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op V [termijn door PWAA te bepalen]. De vertegenwoordiger van PWAA stemt hiermee en stelt de termijn na overleg met de zorgdragers op V 10 jaar voor de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en op V 5 jaar voor de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap .

110. *Het voeren van overleg inzake de positie van het Fries, gegeven de bepalingen van het Europees Handvest, in verband met op handen zijnde wetgeving over de voorschoolse educatie waarin kwalitatieve doelstellingen aan de orde zijn*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris vraagt zich af met wie overleg wordt gevoerd. Uit navraag blijkt dit met de provincie Friesland te gebeuren. De handeling is gewijzigd in:

Het voeren van overleg met de provincie Friesland inzake de positie van het Fries, gegeven de bepalingen van het Europees Handvest, in verband met op handen zijnde wetgeving over de voorschoolse educatie waarin kwalitatieve doelstellingen aan de orde zijn

119. *Het instellen van een ambtelijke coördinatiegroep ter voorbereiding van het periodiek overleg voortvloeiend uit de Bestuursafpraak Friese taal- en cultuur*

Vanwege het belang van deze coördinatiegroep stelt de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris voor om de waardering op B 4 te zetten in plaats van V. De vertegenwoordiger van PWAA gaat hiermee akkoord.

Consultatief orgaan Friese taal

100. *Het adviseren van de Minister van Binnenlandse Zaken over de uitvoering van de Bestuursafpraak Friese taal en cultuur 2001 en de daarbij behorende uitvoeringsconvenanten, in relatie tot het Europees handvest regionale talen of talen van minderheden*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt vanwege het historisch belang alle neerslag van deze handeling te waarderen met B 1. De vertegenwoordiger van PWAA stemt hiermee in.

Ambtelijke coördinatiegroep Bestuursafpraak Friese taal en cultuur

122. *Het voorbereiden van de jaarlijkse rapportage aan de Tweede Kamer en de Provincie Friesland inzake de uitvoering van de Bestuursafpraak Friese taal en cultuur en de daaraan gerelateerde uitvoeringsconvenanten*

123. *Het monitoren van de implementatie van de verplichting voortvloeiend uit het Europees Handvest*

Omdat met behulp van beide handelingen het beleid op hoofdlijnen te reconstrueren is, stelt de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris voor om alle neerslag hiervan te waarderen met B3. De vertegenwoordiger van PWAA stemt hiermee in.

Orgaan belast met de monitoring van genomen maatregelen en bereikte vooruitgang met betrekking tot het onderwijs in de Friese taal

102. *Het periodiek rapporteren over genomen maatregelen en bereikte vooruitgang met betrekking tot het onderwijs in de Friese taal*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris vraagt zich af aan wie het orgaan rapporteert en stelt verder voor om uit historisch oogpunt alle neerslag van de handeling te waarderen met B 3. Uit navraag van de vertegenwoordiger van PWAA blijkt dat niet duidelijk is aan wie het orgaan rapporteert. Hij stelt voor om de handeling te wijzigen in:

Het monitoren van genomen maatregelen en bereikte vooruitgang met betrekking tot het onderwijs in de Friese taal met waardering B 3.
Allen gaan akkoord

Minister van Buitenlandse Zaken

79. *Het voeren van overleg met gedeputeerde staten van Friesland over en het vaststellen van:*
- *de wijze waarop internationale contacten met betrekking Friese taal en cultuur kunnen worden gelegd;*
- *de wijze waarop voorlichting in het buitenland dient te worden gegeven over de Friese taal en cultuur*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om vanwege het historisch belang alle neerslag van deze handeling te waarderen met B 5. De vertegenwoordiger van PWAA gaat hiermee akkoord.

Minister van Justitie

Zie ook de opmerkingen bij de handelingen van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties die ook voor Justitie gelden.

92. *Het onderzoeken van de mogelijkheid van de totstandkoming van een Nederlands-Fries juridisch woordenboek*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om de handeling te herschrijven in:

Het onderzoeken van de mogelijkheid en het mede-ondersteunen van de totstandkoming van een Nederlands-Fries juridisch woordenboek

en de waardering op V 7 jaar te bepalen. Uit navraag door de vertegenwoordiger van PWAA bij het ministerie van Justitie blijkt dat de minister meer heeft gedaan dan alleen het financieel ondersteunen van de totstandkoming. Hij stelt derhalve een waardering voor van B 5, met uitzondering van de financiële bescheiden V 7 jaar. Allen zijn akkoord

94. *Het voeren van onderling overleg inzake de instelling van een commissie van deskundigen die de mogelijkheden onderzoekt en adviseert inzake het gebruik van de Friese taal in authentieke akten*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris vraagt zich af met wie de minister van Justitie overleg voert? Uit navraag van de vertegenwoordiger van PWAA blijken dit de Gedeputeerde Staten van Friesland te zijn. De handeling wordt gewijzigd in:

Het voeren van overleg met Gedeputeerde Staten van Friesland inzake de instelling van een commissie van deskundigen die de mogelijkheden onderzoekt en adviseert inzake het gebruik van de Friese taal in authentieke akten

95. *Het instellen van een commissie van deskundigen die de mogelijkheden onderzoekt en adviseert inzake het gebruik van de Friese taal in authentieke akten*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris vraagt zich af of deze commissie geen actor is geworden? Uit navraag van de vertegenwoordiger van PWAA bij het ministerie van Justitie blijkt dit inderdaad het geval te zijn. De Commissie van deskundigen die de mogelijkheden onderzoekt en adviseert inzake het gebruik van de Friese taal in authentiek akten wordt als actor onder zorgdragerschap van de minister van Justitie opgenomen en tevens wordt voor de actor de volgende nieuwe handeling opgenomen:

124

<i>Handeling</i>	<i>Het onderzoeken van de mogelijkheden en het adviseren inzake het gebruik van de Friese taal in authentieke akten</i>
<i>Grondslag</i>	<i>Bestuursafpraak Friese taal en cultuur, art. 3.7 (Stcrt. 1993, 237)</i>
<i>Periode</i>	<i>1993-</i>
<i>Product</i>	<i>Rapporten, advies</i>
<i>Waardering</i>	B 5

Commissie betreffende het gebruik van de Friese taal op het gebied van het rechtsverkeer (Commissie-Kingma Boltjes)

81. *Het adviseren van de minister van Justitie inzake de verruiming van het gebruik van de Friese taal in het rechtsverkeer*

82. *Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat omtrent het gebruik van het Fries op verkeersborden, plaatsnaamaanduidingen en bij de Nederlandse Spoorwegen*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om bij beide handelingen de periode te verruimen naar 1952-1953, omdat de Commissie in 1953 het rapport uitbracht. Ook dient de waardering op B 1 gesteld te worden. De vertegenwoordiger van PWAA stemt hiermee in.

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Zie ook de opmerkingen bij de handelingen van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

35. *Het instellen van de Commissie Friese-taalpolitiek (Commissie-Van Ommen)*

Deze Commissie wordt door de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk ingesteld. Deze handeling wordt dus door de rechtsopvolger Volksgezondheid, Welzijn en Sport uitgevoerd.

46. Het benoemen van de voorzitter, secretaris en leden van de Commissie Fries in het voortgezet onderwijs

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om de handeling te herschrijven in:

Het benoemen van de voorzitter, secretaris en leden van commissies inzake onderwijs op het beleidsterrein Friese Taal.

En de periode te verruimen naar: 1952- . De vertegenwoordiger van PWAA stemt hiermee in.

50. Het (mede) verlenen van subsidie ten behoeve van de instandhouding van een toneelgezelschap dat zich bedient van de Friese taal, het Frysk Letterkundich Museum en dokumentaasjesintrum en de stichting Fryske Academie

51. Het beoordelen van toneelgezelschappen die zich bedienen van de Friese taal in verband met subsidieverstrekking

52. Het voeren van overleg met Gedeputeerde Staten van Friesland in het geval van opheffing of substantiële vermindering van de financiële steun aan een toneelgezelschap dat zich bedient van de Friese taal, het Frysk Letterkundich Museum en de Fryske Akademy of wanneer een van de ze drie culturele instellingen haar activiteiten beëindigd

53. Het in samenwerking met Gedeputeerde Staten van Friesland opstellen van gedragsregels voor een gezelschap voor beroepstoneel dat zich bedient van de Friese taal

Voor de periode 1989-1994 dienen deze handelingen ook bij Volksgezondheid, Welzijn en Sport worden opgenomen. Omdat in het archief van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ook stukken van voor 1994 kunnen voorkomen, omdat op grond van regelgeving kan worden verwacht dat lopende zaken werden meegenomen naar Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en afgesloten zaken in het archief van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zijn gelaten, wordt besloten om de periode voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op 1989- te zetten.

57. Het ter beschikking stellen van een rijksbijdrage ten behoeve van Friese taal en cultuur aan de provincie Friesland

In dit geval is subsidieverstrekking geen beleid op hoofdlijnen. Omdat de toelichting op de subsidieaanvraag bij de provincie bewaard zal worden stelt de vertegenwoordiger van de Rijksarchivaris voor om de waardering te veranderen in V. De vertegenwoordiger van PWAA stelt een termijn van 7 jaar voor. Allen stemmen in hiermee in.

59. Het wijzigen van de Wet op het basisonderwijs (WBO) en de Interimregeling speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (ISOVSO) inzake de jaarlijkse toekenning van een vergoeding aan de provincie Friesland voor de kosten van de materiële instandhouding van het vak Friese taal

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris twijfelt aan de toegevoegde waarde van deze handeling en stelt voor om de handeling te laten vervallen of op V te waarderen. De vertegenwoordiger van PWAA besluit na navraag bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de handeling te laten vervallen, omdat de betreffende neerslag onder handeling 2 van het BSD zouden moeten vallen.

66. Het (laten) ontwikkelen van voorbeeldtoetsen voor het afsluiten van het Fries in de basisvorming

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om alle neerslag van deze handeling te waarderen op V[termijn door PWAA nader te bepalen]. De vertegenwoordiger van PWAA gaat hiermee akkoord.

112. Het vaststellen van de voorwaarden bij de toekenning van de doeluitkering Fries in het onderwijs

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om de waardering overeenkomstig handeling 111 te wijzigen in V [termijn door PWAA in te vullen]. De vertegenwoordiger van PWAA stemt hiermee in en stelt de termijn op V 5 jaar.

113. *Het bevorderen dat scholen die Friese taal als leergebied aanbieden en als instructietaal gebruiken ten aanzien daarvan een kwaliteitsbeleid voeren*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om de waardering te wijzigen in V [termijn door PWAA in te vullen], omdat de handeling van beperkt belang is voor het handelen van de actor op het beleidsterrein. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord en stelt de termijn op V 5 jaar.

114. *Het systematisch verzamelen van gegevens over de plaats die het Fries inneemt in het kwaliteitsbeleid van scholen en over de doelstellingen die scholen zich stellen ten aanzien van de beheersing van het Fries door het personeel*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris vraagt zich af of zich bij de neerslag van de handeling ook eindrapportages of overzichten aanwezig zijn. Uit de HMA is gebleken dat er discrepantie bestaat tussen het beleid en de praktijk. Uit overzichten zou dit kunnen blijken. Als deze er zijn stelt de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris voor om deze op B 5 te waarderen en de overige neerslag V 10 jaar. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord.

117. *Het bevorderen dat leerlingen die Fries als volledig examenvak kiezen deel kunnen nemen aan een jaarlijkse internationale uitwisselingen met andere minderheidstalen in Europa als onderdeel van het onderwijsprogramma*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om de waardering te wijzigen in V [termijn door PWAA in te vullen], omdat de neerslag van de handeling niet van waarde is voor de reconstructie van het handelen op hoofdlijnen van de actor op het betreffende beleidsterrein. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord en stelt de termijn op V 5 jaar.

Commissie Wesseling

33. *Het adviseren van de minister van Onderwijs inzake het nemen van maatregel ter verruiming van de mogelijkheden tot het geven van onderwijs in het Fries*

34. *Het adviseren van de minister van Onderwijs inzake het verlenen van subsidies aan culturele instellingen in Friesland*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om mede gelet op de uitkomst van de HMA alle neerslag van de handelingen te waarderen met B 1. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord.

Commissie Friese-taalpolitiek (Van Ommen)

36. *Het adviseren van de minister van Onderwijs inzake de Friese-taalpolitiek*

Deze commissie werd door de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk ingesteld en valt derhalve onder zorgdragerschap van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. De periode dient aangepast te worden in 1969-1970. Verder stelt vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris voor om mede gelet op de uitkomst van de HMA alle neerslag van de handeling te waarderen met B 1. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord met de voorgestelde wijzigingen.

Projectgroep invoering Fries als verplicht vak op de scholen voor gewoon lager onderwijs in de Provincie Friesland

41. *Het adviseren met betrekking tot het geven van voorlichting over de invoering van het Fries als verplicht vak op scholen voor gewoon lager onderwijs in de provincie Friesland*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om mede gelet op de uitkomst van de HMA alle neerslag van de handeling te waarderen met B 5. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord.

Commissie Fries in het buitengewoon onderwijs

44. *Het adviseren van de minister van Onderwijs inzake de invoering van het Fries als verplicht vak in het buitengewoon onderwijs in de provincie Friesland*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om mede gelet op de uitkomst van de HMA alle neerslag van de handeling te waarderen met B 1. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord.

Commissie Fries in het voortgezet onderwijs

47. *Het adviseren van de minister van Onderwijs inzake de instelling van het Fries als verplicht vak in het voortgezet onderwijs*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om mede gelet op de uitkomst van de HMA alle neerslag van de handeling te waarderen met B 1. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord.

Commissie Friese taal

85. *Het adviseren van de ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie omtrent het gebruik van het Fries in het bestuurlijk verkeer en in het rechtsverkeer*

De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris stelt voor om mede gelet op de uitkomst van de HMA alle neerslag van de handeling te waarderen met B 1. De vertegenwoordiger van PWAA gaat akkoord

Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

De actor voert in principe pas vanaf 1965 als minister belast met Cultuur de algemene handelingen uit. Om te zorgen dat archieven van voor 1965 die desalniettemin bij Volksgezondheid, Welzijn en Sport zullen worden aangetroffen op dit beleidsterrein toch bewerkt kunnen worden is besloten om de periode voor de algemene handelingen toch in 1945 te laten beginnen.

Over de waardering van de overige handelingen waren alle betrokken partijen het eens.

Het verslag is voorgelegd aan de bij het overleg betrokken personen. Deze hebben hun goedkeuring aan dit verslag gegeven

Bijlage 1

Historisch Maatschappelijke Analyse Friese Taal

Groningen, 27 september 2006

Totstandkoming van de analyse

De historisch-maatschappelijke analyse (HMA) brengt maatschappelijke ontwikkelingen en gebeurtenissen in kaart die van belang zijn geweest op een bepaald beleidsterrein, maar die in het betreffende RIO/BSO onvermeld of onderbelicht gebleven zijn. Het doel van de HMA is het verdiepen en completeren van de kennis van de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris, zodat goed gefundeerde selectiebeslissingen kunnen worden genomen met betrekking tot informatie die in het nationaal geheugen behoort te worden bewaard.

Ten behoeve van de vaststelling van de selectielijst Friese taal is aan prof. dr. G. J. de Haan gevraagd een historisch maatschappelijke analyse te maken. De heer De Haan is hoogleraar Friese Taal- en Letterkunde en decaan van de Faculteit der Letteren van de Rijksuniversiteit Groningen.

Op 25 september 2006 heeft een mondeling HMA plaatsgevonden met de heer De Haan. Als vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris was aanwezig L.A. Ouwerkerk, medewerker Selectie & Acquisitie, Nationaal Archief.

Van dit gesprek is onderstaand verslag gemaakt door L.A. Ouwerkerk. Dit verslag is toegezonden aan de heer De Haan, die geen commentaar had. Bij het gesprek is gebruik gemaakt van het vragenformulier voor de HMA met kennisname van de inleiding van het rapport institutioneel onderzoek. In het verslag zijn deze vragen opgenomen.

Vraag 1. Welke ontwikkelingen hebben zich voorgedaan op het beleidsterrein, en wat is het belang daarvan?

De heer De Haan merkt op dat de inleiding van het RIO een compleet beeld geeft van datgene wat er zich op het beleidsterrein heeft afgespeeld. De nadruk ligt wel op de Rijksoverheid, terwijl vooral de provincie Friesland de grote motor achter de veranderingen op het beleidsterrein was.

Na de Tweede Wereldoorlog is geprobeerd de wensen, die ook voor de oorlog al leefden, van de Friese Beweging vorm te geven. Door 'Kneppelfreed' is hier een versnelling in gekomen. Dit leverde een opeenvolging van commissies op met als doel om de Friese Taal een plaats te geven naast het Nederlands. Wel is er steeds meer, volgens De Haan, een verschil ontstaan tussen de provincie en het Rijk. De commissies leverden wel resultaten op maar dit ging de provincie niet ver genoeg. De praktijk haalde eigenlijk het beleid van de rijksoverheid in en de provincie nam hierin het voortouw. Achteraf werd het beleid van het Rijk dan eigenlijk aan het beleid van de provincie aangepast. Volgens de heer De Haan zijn de veranderingen op het beleidsterrein dus in feite afgedwongen door de provincie.

Friese Taal is nooit prioriteit geweest van het Rijk. Deels hing het ook af van de belangstelling van individuele bewindslieden. In het kabinet Lubbers II en III heeft volgens de heer De Haan bijvoorbeeld staatssecretaris D.IJ.W. de Graaff-Nauta een stimulerende rol gespeeld.

In het algemeen zijn op alle drie de deelterreinen (onderwijs, bestuurlijke en rechterlijke taal) grote vorderingen gemaakt voor de positie van de Friese Taal. In het onderwijs kwam dit het eerst tot stand. De wettelijke mogelijkheden zijn voor het gebruik van de Friese Taal goed.

De heer De Haan vraagt zich wel af in hoeverre er in de praktijk hiervan gebruik wordt gemaakt. Hij signaleert vooral in het onderwijs een discrepantie tussen wat wettelijk mogelijk is en de wens van de scholen, de ouders en de kinderen. Ondanks de invoering van het Fries is de schrijfvaardigheid het laatste decennium niet vooruit gegaan. Onderwijs is vooral gericht op spreektaal. Ook het niveau van de leraren laat te wensen over. Over het algemeen is er dus een verschil tussen beleid en de uitvoering c.q. uitkomst van dat beleid. Het echte probleem van de Friese Taal is volgens de heer De Haan niet het beleid maar meer wat de Friese bevolking ermee doet.

Vraag 2. Welke gebeurtenissen / incidenten hebben plaatsgevonden, en in hoeverre zijn deze van belang geweest voor het beleidsterrein [en eventueel aanverwante beleidsterreinen]?

De grote gebeurtenissen en commissies worden in het RIO genoemd. De heer de Haan merkt wel op dat in het RIO geen melding wordt gemaakt over diverse studentenacties, onder meer met Auke de Groot, in de jaren zeventig. De studenten riepen op tot een meer activistische houding, omdat de Friezen tot nu toe behoedzaam actie hadden gevoerd. De Friezen waren namelijk beducht om in de hoek van extremisme en afscheiding, zoals bijvoorbeeld de Baskische beweging, te worden geplaatst.

Ook de zogenaamde "Spithorst-affaire" wordt niet in het RIO genoemd. In deze affaire vroeg de heer Spithorst aan de provincie Friesland een vertaling van een Friese tekst in het Nederlands. De provincie weigerde dat, waarna Spithorst een procedure (waarschijnlijk een AROB-procedure) aanspande tegen de provincie. Uiteindelijk deed de Raad van State hierover uitspraak. De Raad van State gaf de heer Spithorst gelijk dat er eigenlijk geen wettelijke basis onder het provinciale taalbeleid was. Deze uitspraak heeft uiteindelijk zelfs geleid tot een wijziging van de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB) met betrekking tot het gebruik van het Fries door de provincie. Het ironische voor Spithorst was wel dat de provincie vanaf nu, wettelijk gezien, sommige stukken alleen in het Fries mocht opstellen.

De heer De Haan merkt verder nog op dat in de jaren negentig enig getouwtrek over de doctoraal opleiding Fries is geweest. Tot de jaren negentig waren er twee doctoraalopleidingen: aan de Rijksuniversiteit Groningen (RuG) en de Vrije Universiteit. Aan de VU werd de opleiding opgeheven en tegelijkertijd besliste het ministerie dat ze alleen nog een doctoraalopleiding Fries aan de RuG zou bekostigen. De Universiteit van Amsterdam is toen in samenwerking met de Fryske Akademy een eigen zelfbekostigde doctoraalopleiding Fries gestart. Uiteraard is tussen de twee universiteiten genoeg over te doen geweest. Na tien jaar is de opleiding aan de UvA weer opgeheven. Momenteel is er weer landelijk goed overleg en zijn er weer enkele bijzondere hoogleraren en bijvakken in Leiden en Amsterdam. Naast de genoemde universiteiten heeft ook de KNAW (mede als orgaan waar de Fryske Akademy onder ressorteert) zich in deze kwestie gemengd.

In het algemeen zijn er op het beleidsterrein, met uitzondering van Kneppelfreed, geen incidenten geweest. Er was sprake van een opeenvolging van commissies en de (steeds belangrijker wordende) bestuursafspraken, waardoor geleidelijk de wettelijke mogelijkheden voor het Fries werden uitgebreid.

Vraag 3: Welke individuen / groepen zijn van belang geweest op het beleidsterrein [en eventueel aanverwante beleidsterreinen] en waarom

Staatssecretaris D.IJ.W. de Graaff-Nauta

Auke de Groot, auteur van eerste rapport van het Consultatief Orgaan. Heeft ook meegewerkt aan de totstandkoming van het RIO

Vraag 4: Welke organisaties zijn van belang geweest op het beleidsterrein [en eventueel aanverwante beleidsterreinen] en waarom?

De provincie Fryslan is deze tijdsperiode de grote stimulator van het beleid op het gebied van de Friese Taal geweest (al dan niet hiertoe aangezet door de Friese Beweging). De provincie heeft zich het Friese taalbeleid min of meer toegeëigend. Het Rijk volgde meer.

De Friese Nationalistische Partij (FNP): One-issue-partij. Heeft echter ook bij de traditionele partijen de Friese taal op de politieke agenda gezet.

Berie foar it Frysk: adviesorgaan van de provincie

Fryske Akademy: is in naam onafhankelijk, maar speelt zeker ook een politieke rol.

Schoolbegeleidingsdienst te Leeuwarden

Vraag 5: in hoeverre mag verwacht worden dat de informatie met betrekking tot de op grond van bovenvermelde vragen als belangrijk te kwalificeren onderwerpen alleen kan worden aangetroffen in de overheidsarchieven met betrekking tot het beleidsterrein of dat deze wellicht ook elders te vinden is?

Belangrijk archiefmateriaal zal zeker te vinden zijn bij: de Provincie Fryslan, Friese Beweging, Fryske Akademy, provinciale politieke partijen, Bere foar it Frysk

